

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen

Ungdomars självvalda sysslolöshet

– En ny livsstil eller en strategisk paus?

Författare: Sofia Klackenborg
Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp
Vårterminen 2011
Handledare: Anders Järnegren

ABSTRAKT

Författare: Sofia Klackenberg

Titel: Ungdomars självvalda sysslolöshet: En ny livsstil eller en strategisk paus?

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Anders Järnegren

Sociologiska institutionen, Vårterminen 2011

Problem/Bakgrund: Min förförståelse grundar sig i att jag på hösten efter att jag tog studenten hade en period då jag varken studerade eller arbetade. Trots att jag i viss mån själv valt denna period påverkade den mig negativt och bristen på sysselsättning gjorde att jag kände mig nedstämd. Detta har fått mig att fundera på om andra ungdomar upplever liknande känslor. Jag ville intervjua ungdomar som nyligen tagit studenten och som därefter haft en period liknande den jag själv hade. Min avsikt har varit att genom intervjuer fånga deras bild av den egna situationen. Jag hade en bild av att denna typ av period har blivit allt vanligare bland unga människor och funderade på om det rörde sig om en ny form av livsstil.

Syfte: Uppsatsens syfte är att genom intervjuer generera kunskap om självvalt sysslösa ungdomar samt att undersöka om en ny livsstil är på väg att växa fram, inom vilken det är acceptabelt att under en period varken studera eller söka jobb.

Utgångspunkter och upplägg: Mina teoretiska utgångspunkter har hämtats från Anthony Giddens och Hans L Zetterberg. Giddens behandlar relationen mellan det moderna samhället och det individuella jaget. I sin analys av sambandet mellan det globala och det personliga betonar han att det moderna samhället är ett risksamhälle. Ett centralt begrepp i Giddens resonemang är självidentitet och han betonar hur de enorma möjligheter som finns i vårt samhälle idag gör självidentiteten till en reflexiv process. Zetterberg har kartlagt livsstilar i det svenska samhället och diskuterar deras ökade betydelse i relation till arbetet. De båda teoretiska utgångspunkterna presenterar varsin bild av vad som kännetecknar en livsstil.

Slutsatser och resultat: Mina resultat visar att det inte går att tala om den självvalda sysslolösheten som en ny livsstil bland ungdomar. Det handlar snarare om att ungdomar tar en paus efter studenten, för att återhämta sig och fundera över framtiden. I en alltmer komplex värld hamnar besluten allt oftare hos individen, som genom en reflexiv process förväntas bilda sin egen livsplanering.

Nyckelord: Livsstil, Ungdomar, Sysslolöshet, Giddens, Zetterberg

Innehållsförteckning

Inledning	5
Syfte och problemformulering	5
Disposition/översikt.....	5
Begreppsdefinitioner.....	6
Bakgrund och förförståelse	7
Tidigare forskning	8
Metod.....	9
Materialet	9
Urvalet.....	9
Presentation av intervjupersonerna.....	10
Om intervjuerna.....	10
Analysarbetet.....	11
Förhållandet mellan forskaren och intervjupersonen	12
Etiska aspekter.....	12
Kritiska reflektioner.....	13
Teori	14
Giddens	14
Några viktiga begrepp.....	14
Livsstil enligt Giddens	14
Livsplanering.....	15
Zetterberg	16
Presentation av skriften.....	16
Underlaget	16
Livsstilar enligt Zetterberg	17
Relationen mellan arbete och livsstil	17

Analys	18
Trygg uppväxt	18
Aktiv sysslöshet.....	18
Synen på sysslöshet	20
Påverkan utifrån.....	21
Föräldrarnas roll.....	22
Inte helt sysslösa.....	23
Den typiskt sysslösa.....	23
Den egna livsstilen.....	24
Risktagande	25
Stabilitet och glädjeämnen	26
Avslutande diskussion	29
Framtiden	29
Slutsats	30
Referenser	31
BILAGA: Intervjuguide Kandidatuppsats	32

Inledning

Syfte och problemformulering

Mitt syfte med uppsatsen är att genom intervjuer generera kunskap om självvalt sysslösa ungdomar. Jag vill undersöka om en ny livsstil är på väg att växa fram, inom vilken det är acceptabelt att under en period varken studera eller söka jobb. För att tydliggöra var mitt fokus ligger har jag kommit fram till följande problemformulering:

Hur påverkas unga människor av en självvald sysslöshet?

För att ytterligare konkretisera mitt syfte lägger jag till följande frågeställningar:

Finns det en ny form av livsstil som under senare tid har vuxit fram, där unga människor väljer en tillvaro av varken studier eller arbete? Vad möjliggör denna livsstil och gör den attraktiv?

Disposition/översikt

I detta inledande avsnitt presenteras mitt syfte, min problemformulering och de frågeställningar som jag utgår ifrån. Jag definierar här även några begrepp, varav de flesta är förhållandevis vanliga ord, men som i uppsatsen ges en speciell betydelse.

Efter det inledande avsnittet kommer en del där jag beskriver min förförståelse inom ämnet och förklarar bakgrunden till ämnesvalet. Jag presenterar sedan en del tidigare forskning, såsom artikelsökningar och alternativa teoretiska utgångspunkter.

Nästa avsnitt är metoddelen, där jag beskriver hur jag har gått tillväga vid insamlandet och analysen av empirin. Jag motiverar här mitt urval och ger en kortfattad beskrivning av mina intervjupersoner. Ett par etiska aspekter tas upp i denna del och jag ger även utrymme för självkritik.

Efter metodavsnittet introducerar jag mina teoretiska utgångspunkter. Här presenteras Giddens såväl som Zetterbergs teorier.

Sedan följer analysavsnittet, vilket jag har delat in i olika teman. I avsnittet sammankopplas empirin med teorierna genom att jag presenterar mina intervjupersoners tankar och åsikter i relation till Giddens och Zetterbergs teorier.

Avslutningsvis för jag en diskussion som mynnar ut i att jag sammanfattar mina slutsatser och diskuterar hur resultaten kan utvecklas och användas i framtida studier.

Begreppsdefinitioner

Sysslöshet: I uppsatsen syftar begreppet sysslöshet på att varken arbeta, söka arbete eller studera. Detta begrepp kommer att problematiseras och diskuteras vidare.

Unga/ungdomar: Syftar i min studie på personer i åldern 18-20 år, som tog studenten våren 2010.

Perioden: ”Den sysslösa perioden” eller ”den lugna perioden” syftar i uppsatsen på de veckor/månader som mina intervjupersoner varken arbetade eller studerade.

Livsstil: En människas sätt att leva. Livsstilen omfattar sådant som yrke, familj och bostad. I uppsatsen presenteras flera olika uppfattningar om vad som definierar en livsstil.

Bakgrund och förståelse

Min förståelse grundar sig i att jag på hösten efter att jag tog studenten hade en period då jag varken studerade eller arbetade. Trots att jag i viss mån själv valt denna period påverkade den mig negativt och bristen på sysselsättning gjorde att jag kände mig nedstämd. När jag sedan efter några månader började studera och arbeta mådde jag bättre igen. Detta har fått mig att fundera på om andra ungdomar upplever liknande känslor.

Initialt funderade jag på om jag var mest intresserad av att studera de ungdomar som själva valt en tillvaro av sysslolöshet, eller de som aktivt söker jobb. Jag kom fram till att jag tyckte det kändes mer originellt och utforskat att fokusera på de som inte söker jobb, utan själva har valt att vara sysslolösa, och alltså varken söker jobb, arbetar eller studerar. Min bild är att många studier redan har gjorts om ungdomsarbetslöshet. Jag tyckte därför att det kändes mer spännande att ge mig på något lite ”nyare”.

Min ursprungliga tanke var att genom intervjuer försöka ta reda på hur nyblivna studenter, som befinner sig eller nyligen har befunnit sig i samma situation som jag gjorde, skapar mening i tillvaron. Jag hade en tanke om att vi alla behöver känna mening i tillvaron och var nyfiken på var dessa ungdomar, som varken pluggar eller arbetar, finner det. Jag såg därför framför mig hur mitt arbete skulle ta sin utgångspunkt i teorier om meningsskapande. Jag tänkte mig att resultaten skulle visa att bristen på sysselsättning ledde till något negativt, att de unga skulle känna sig deppiga på liknande sätt som jag gjorde.

Efter en tid dök dock en ny infallsvinkel upp, då tanken om sysslolösheten som en ny livsstil framstod som intressant. Det kändes lite mer spännande och inte lika givet att studera hur ungdomarna själva ser på sin situation, ur ett inte fullt så pessimistiskt perspektiv. Det jag menar med detta är att genom att välja livsstilsaspekten har jag en utgångspunkt där jag inte aktivt söker efter mina intervjupersoners negativa erfarenheter. Istället har jag då en mer öppen inställning där jag tar emot det som materialet ger mig.

Min förväntning innan jag påbörjade intervjuarbetet var att få varierade svar, där vissa svarande skulle uppleva sysslolösheten som något positivt, men att majoriteten av de svarande skulle ge en negativ bild av den sysslolösa perioden. I efterhand kan jag konstatera att det inte lämpar sig att tala i termer av ”majoriteten” och ”vissa svarande”, då mitt empiriska material enbart kom att bestå av tre intervjuer.

Tidigare forskning

Initialt gjorde jag en artikelsökning utifrån *lifestyle* och *young people*. Detta resulterade bland annat i en artikel som beskriver hur forskare försöker förenkla verkligheten genom att kategorisera en allt mer mångfacetterad ungdomsgrupp och placera dem i grupperingar baserade på attitydprofiler, expertintervjuer, fallstudier och litteraturanalyser.

Artikelförfattaren (Hackauf 2002) menar att livsstilstyperna har genomgått en stor förändring som hänger samman starkt med hälsorelaterade beteenden och att ungdomsmiljön karaktäriseras av konstant förändring och evigt nya ungdomskulturer. Hackauf hävdar att livsstilsforskning absolut kan kopplas till hälsorelaterat beteende.

Vidare gjorde jag en artikelsökning baserad på orden *idleness* (sysslolöshet) och *young*. Detta resulterade bland annat i artiklar som behandlar huruvida ett ekonomiskt stöd som är friställt från inkomst skulle uppmuntra till sysslolöshet. Exempelvis argumenterar Schroeder (2001) genom tre frågor för att det inte går att hävda att ett visst garanterat ekonomiskt stöd skulle leda till sysslolöshet.

I inledningsfasen av mitt arbete funderade jag på om sociologen Richard Sennett skulle kunna tillföra något till mitt teoretiska avsnitt, exempelvis genom boken "När karaktären krackelerar" (Sennett 2000). Jag kom dock fram till att hans diskussioner sker mycket inom ekonomi och arbetsmarknad, vilket ligger en liten bit ifrån det område som jag är intresserad av.

Sociologen Ulrich Beck behandlar i sin bok "Risksamhället" (2000) en reflexiv modernitet, vars följder han diskuterar ur olika aspekter. De tankar som Beck tar upp ligger relativt nära Giddens (1999) diskussion kring livspolitik. Jag valde dock att fokusera enbart på Giddens, då jag upplevde hans idéer som mer applicerbara i mitt fall.

En annan teoretiker vars namn fanns med i tankarna i den inledande fasen av mitt arbete är den amerikanska psykologen Abraham Harold Maslow. Detta var dock i det skede då jag tänkte mig att jag skulle fokusera på meningsskapande och då funderade på om Maslows behovstrappa kunde vara aktuell för min teoribildning. Många kritiker menar att Maslow skrev i en annan tid och att hans teori därför inte är aktuell i dagens samhälle.

Metod

Materialet

Det empiriska materialet består av intervjuutskrifter från tre semistrukturerade intervjuer. Jag valde att använda mig av semistrukturerade personliga intervjuer, för att uppmuntra till dialog och skapa en konversation (Denscombe 2009, ss. 234-235). Min intervjuguide delade jag upp i tre större delar. Den första delen bestod av bakgrundsfrågor, den andra av frågor rörande vardagen och den sista delen behandlade framtiden (se bilaga). Jag hade många frågor i min intervjuguide men arbetade under intervjuernas gång med att vara lyhörd för vad mina intervjupersoner betonade och jag antecknade om det var något som jag kände att jag ville återkomma till senare. På så sätt utvecklades och anpassades intervjuguiden under samtalets gång. I allmänhet styrs antalet intervjuer i väldigt stor utsträckning av den valda frågeställningen samt vilken typ av intervjuer som görs. Min frågeställning syftar till att ge en inblick, inte att ge svar på hur det absolut är. Jag valde att göra semistrukturerade intervjuer, vilket är mer tidskrävande än mer strukturerade, likformiga intervjuer. Det går att få ut ett rikare underlag från den typ av intervjuer som jag valde att göra.

Urvalet

De grundläggande kriterier jag ville att mina intervjupersoner skulle uppfylla var att de skulle ha tagit studenten våren 2010 och efter det skulle de ha haft en period då de varken arbetade eller studerade. Innan jag påbörjade intervjuarbetet bestämde jag mig för att jag kunde vara intresserad både av att intervjua ungdomar som fortfarande är sysslolösa och de som numera har någon typ av sysselsättning, i form av arbete eller studier. Utifrån vilka ungdomar jag fick tag på föll det sig dock så att samtliga intervjupersoner hade kommit ur perioden av sysslolöshet. Denscombe betonar att det inte finns några fasta regler som bör följas gällande urvalet i en kvalitativ studie (2009, s. 251). Jag gjorde mitt urval med bakgrund av att det viktiga för mig inte var att kunna generalisera, utan istället att mina intervjupersoner hade mycket att bidra med. Min inställning var dock öppen på denna punkt och jag jobbade utifrån det som materialet gav mig. Med andra ord hade jag inte i ett tidigt skede bestämt mig för om jag ville ha ett homogent material eller om jag ville söka skillnader i empirin.

Samtliga intervjupersoner är bekanta eller vänner. I ett av fallen fick jag tips av en närstående om att hans vän skulle lämpa sig som intervjuperson för mitt ändamål. De andra

två kom jag själv att tänka på och kontaktade, då jag anade att de skulle kunna passa in i beskrivningen för vad jag sökte.

Presentation av intervjupersonerna

Intervjuperson 1: *Anders*, 20-årig man, bor med mamma och fyra yngre syskon i Arlöv. Född i Nässjö, flyttade med familjen till Arlöv år 2000. Föräldrarna är skilda och Anders pappa bor i Värnamo, där han arbetar på kommunen. Anders mamma arbetar på hotell i Danmark. Ingen av föräldrarna har högskoleutbildning. Anders har nu en del småjobb på olika skolor och menar själv att han rätt aktiv numera. Han spelar även basket, vilket han gjorde också under sin sysslösa period.

Intervjuperson 2: *Bella*, 19-årig kvinna, har en 21-årig syster och skilda föräldrar. Bella bor två veckor i taget hos respektive förälder, den ena är bosatt i Lomma och den andra i Lund. Uppvuxen ute på landet där hon gick i en liten skola. Bellas pappa arbetar på Lunds universitet, som systemansvarig och hennes mamma jobbar på Migrationsverket, med asylsökande. Båda föräldrarna har studerat vid Lunds universitet. Bella pluggar nu kriminologi vid Lunds universitet och håller på att ta körkort. Hon spelar dessutom basket, vilket hon även gjorde under sin sysslösa period.

Intervjuperson 3: *Carl*, 18-årig man, har en äldre bror och skilda föräldrar. Carl bor hos respektive förälder en vecka i taget, båda bor i Lund. Hans pappa har precis startat eget företag och hans mamma är utbildad arkitekt och arbetar på Malmö Högskola som projektledare inom inredning. Tidigare var Carls mamma egenföretagare och hon har även arbetat på bland annat IKEA. Båda föräldrarna har högre utbildningar. Numera arbetar Carl på ett café, cirka 50-60 timmar i månaden. Han är även gitarrlärare och då har han 2-3 elever en gång i veckan. Resterande tid lägger Carl på att skriva, komponera och spela in musik.

Om intervjuerna

Mina intervjuer utfördes under april och maj år 2011. Samtliga tre intervjuer genomfördes på samma plats: ett mindre konferensrum i Eoshallen i Lund. Jag valde denna plats då jag visste att alla mina informanter har vistats mycket i hallen tidigare och känner sig trygga där. Två av intervjuerna genomfördes i samband med intervjupersonernas respektive träningar i hallen, vilket gjorde att de inte behövde ta sig till någon plats enbart för intervjuens skull. Samtliga intervjuer spelades in för att senare kunna transkriberas.

Vid varje intervjutillfälle bad jag inledningsvis intervjupersonen att berätta vad hon/han kände till om mitt arbete sedan innan. Efter det fick personen i fråga berätta om sin bakgrund. Sjöberg (Sjöberg & Wästerfors red. 2008) skriver att det är bra att inledningsvis be intervjupersonen att berätta om sig själv, då det är något de flesta människor gärna gör. Dessutom menar Sjöberg att det som intervjupersonen väljer att ta upp säger något om vad hon/han tycker är viktigt eller intressant.

Mina intervjupersoner betedde sig på varierande sätt, vilket gjorde dem olika svåra att intervjua. Det var viktigt att jag kände av hur jag skulle bete mig mot dem. En av dem var mycket mer mångordig än de andra och pratade på utan att jag behövde fylla i med nya frågor. Det gjorde också att jag hoppade över en del frågor då jag kände att jag fick dem besvarade utan att jag behövde ställa dem.

Denscombe (2009, s.269) menar att forskaren alltid bör ha inspelningsfunktionens påverkan på intervjupersonen i bakhuvudet. Han menar nämligen att även fast det kan verka som om intervjupersonen efter en stund blir mer avslappnad och slutar fokusera på ljudupptagningen, så är det inte alltid fallet. Intervjun är, enligt Denscombe, en konstlad situation vilket gör att intervjupersonen kan ha en tendens att prata för protokollet. Detta var något jag hade i bakhuvudet under analysarbetet, men med tanke på vilka ämnen som behandlades under intervjuerna tror jag att intervjupersonerna talade relativt fritt och inte lät sig påverkas av inspelningen.

Analysarbetet

Efter att jag hade genomfört intervjuerna transkriberade jag dem med hjälp av ett program där jag genom att sänka tempot på det inspelade samtalet kunde skriva samtidigt som jag lyssnade. Detta underlättade det vanligtvis oerhört tidskrävande utskriftsarbetet. När jag hade skrivit ut alla intervjuerna läste jag igenom dem och markerade sådant som jag tyckte var extra viktigt och som kändes som att det hängde samman med de valda teorierna. Jag markerade även sådana stycken som skulle lämpa sig att citera i uppsatsen. När jag läste igenom utskriftena noterade jag även om det fanns vissa ämnen som flera intervjupersoner tog upp, eller om de tycktes svara på liknande sätt.

Kritik som riktas mot den kvalitativa forskningen menar att denna ofta lyfter fram exempel utan att helheten presenteras, vilket kan vara vilseledande. Forskare bortser från avvikande exempel och struntar i att försöka förklara dessa (Ryen 2004, s. 17). Detta är något som var viktigt för mig att ha i bakhuvudet under analysarbetet. Jag försökte undvika att göra

urval ur mitt material som endast bekräftar den bild jag vill förmedla, eller på annat sätt ger en missvisande bild av empirin.

Förhållandet mellan forskaren och intervjupersonen

Jag tycker att jag genomförde min roll som intervjuare bättre och bättre för var intervju. Självklart kan detta hänga samman med hur mina respektive intervju personer agerade. Dock rör det sig om en ömsesidig reaktion och relation, då ett professionellt, rutinerat beteende från min sida gör att intervju personen känner sig bekväm, samtidigt som en lättintervjuad person får mig att agera mer avslappnat och troligen därmed intervjuas bättre.

Vid varje intervjutillfälle är det viktigt att ha den så kallade intervjuareffekten i åtanke. Det innebär att reflektera över hur min roll som intervjuare påverkar den jag intervjuar. Jag kände samtliga mina intervju personer sedan tidigare. Detta gjorde att mina intervju personer bar med sig en relativt tydlig bild av vem jag var till intervjutillfällena. Det kan ha påverkat deras sätt att svara. Jag upplever dock att jag fick uppriktiga svar – jag kan inte minnas någon situation där jag kom på mig själv med att tvivla på sanningshalten i de svar jag fick.

Den hållning jag hade gentemot mina intervju personer vid intervjutillfällena skiljer sig något från de råd gällande personligt engagemang som Denscombe ger (2009, ss.246-247). Det som förespråkas är passivitet och neutralitet, för att gömma forskarens ”jag”. Den ton jag försökte ha mot mina intervju personer var avslappnad och intresserad. Jag försökte utnyttja det faktum att vi kände varandra sedan tidigare för att skapa en trygg och avspänd miljö.

En risk med att intervju bekanta eller vänner är att många detaljer eller delar av berättelser tas för givna och omedvetet utelämnas i intervjusituationen. Jag försökte vara noggrann med att be mina intervju personer berätta även sådant som jag möjligen redan hade kännedom om, för att försäkra mig om att inte tappa någon viktig information på vägen. Hellre sitta med ”för mycket” information än att ha stora luckor vilket försvårar eller förtunnar min analys.

Etiska aspekter

Denscombe (2009, s. 268) menar att intervjun kan ha en terapeutisk effekt på intervju personen. Han menar att människor kan tycka att det är roligt och skönt att få prata om sig själva eller ett ämne som intresserar dem. En av mina informanter uppgav att intervjusituationen fick honom att reflektera och fundera mer över den sysslösa perioden än han tidigare hade gjort.

Jag har skyddat deltagarnas identiteter genom att tilldela dem fingerade namn som inte har något samband med deras riktiga namn. Jag hade inga problem med att vara ärlig med mina avsikter, vilket var en fördel. Främst berodde det på att ämnet i sig inte var av ett känsligt slag och dessutom hade jag inget att vinna på att vilseleda mina intervjupersoner. När jag tog kontakt med dem för att höra om de kunde tänka sig att ställa upp på en intervju beskrev jag kortfattat de kriterier som jag ville att de skulle uppfylla. På så sätt gavs intervjupersonerna tidigt viss information om mina avsikter.

Kritiska reflektioner

Den mest väsentliga kritik som bör lyftas mot mitt empiriska material är att det är för litet. Jag har endast intervjuat tre personer. Den huvudsakliga anledningen till detta är att det var mycket svårare att finna lämpliga intervjupersoner än jag hade räknat med. Samtidigt vill jag påstå att den empiri jag har arbetat med har gett mig väldigt mycket underlag till analysarbetet. Alltså, det hade gynnat min uppsats om jag hade genomfört ett par intervjuer till, *men* jag anser samtidigt att jag har kunnat få ut mycket av det material jag har samlat in.

Det är enligt Denscombe (2009, s. 268) svårt att uppnå konsistens och tillförlitlighet i intervjuer, då de är så pass präglade av den specifika situation som de äger rum i. Han menar alltså att det är svårt att uppnå hög giltighet i intervjuarbetet eftersom det är så kontextbetonat. Jag ställer mig då frågan: hur pass viktigt är det att intervjuerna nödvändigtvis är representativa? Poängen med den typ av intervjuer jag har genomfört är inte att generalisera, utan istället att få ta del mina intervjupersoners enskilda uppfattningar och berättelser.

Teori

Giddens

Anthony Giddens behandlar i sin bok ”Modernitet och självidentitet” (1999) relationen mellan det moderna samhället och det individuella jaget. Han analyserar sambandet mellan det globala och det personliga och betonar att det moderna samhället är ett risksamhälle. Med detta syftar han på att vi idag lever i ett oerhört mobilt samhälle med stora möjligheter, vilket också innebär stora risker. Globaliseringen har gjort att vi i dagens moderna samhälle kan påverkas av geografiskt väldigt avlägsna händelser. Ett centralt begrepp i Giddens resonemang är självidentitet och han betonar hur de enorma möjligheter som finns i vårt samhälle idag gör självidentiteten till en reflexiv process.

Några viktiga begrepp

Giddens identifierar något som han kallar för *livspolitik*, vilket han skiljer från *emancipatorisk politik*. Han menar att emancipatorisk politik fokuserar på livschanser och livspolitik mer på livsstilar. Den emancipatoriska politikens mål är frihet från exploatering, ojämlikhet och förtryck. Livspolitik handlar om självförverkligande utifrån det motsägelsefulla sambandet mellan det lokala och det globala. Detta innebär att ta ansvar för och skapa sin egen framtid i en värld där det som sker långt ifrån oss får en allt större påverkan på oss. (s. 273-274).

Självidentiteten är, som tidigare nämnt, ett annat centralt begrepp i Giddens teori. Den definierar han som: ”Individens reflexiva tolkning av självet mot bakgrund av hans eller hennes biografi.” (s. 276). Giddens menar alltså att vi skapar en bild av oss själva genom att reflektera över tidigare erfarenheter. Den bilden måste ständigt återskapas för att bevaras. Denna process benämner Giddens som *självets reflexiva projekt* och den går ut på att bygga upp en självberättelse. (ss. 67-68).

Livsstil enligt Giddens

Giddens definierar begreppet livsstil på följande vis:

”En livsstil kan definieras som en mer eller mindre integrerad uppsättning praktiker som en individ följer, inte bara därför att sådana praktiker tillfredsställer nyttobehov, utan därför att de ger en materiell inramning till en speciell berättelse om självidentiteten.” (1999, s. 101).

Giddens menar att livsstilar inte kan appliceras på traditionella kulturer, då de innebär val inom en mångfald av möjliga alternativ, vilka vi tar till oss snarare än ärver. Livsstilar är

rutinmässiga vanor, som inkorporeras i klädsel, mat, sätt att bete sig, vilka miljöer man föredrar att möta andra människor i. De rutiner som följs är dock reflexivt öppna för förändring i ljuset av den rörliga självidentitetens natur. Alla dessa val handlar om vem vi vill vara, inte bara hur vi ska handla. Ju mer posttraditionell, d v s modern, miljön är som vi rör oss i, desto mer påverkar livsstilen självidentiteten.

Giddens inkorporerar arbetet i livsstilsdiskussionen. Han menar att valet av arbete och arbetsplats är något av det mest grundläggande då vi orienterar oss bland livsstilarna. Vidare menar han att livsstilar är något som har blivit nödvändigt i det senmoderna samhället, då valmöjligheterna är oändliga. Samtidigt som vi har fått fler alternativ, så ges det ännu mindre styrning gällande hur vi bör välja. Detta har fått livsstilarna att växa i betydelse. En livsstil karaktäriseras av att den är knuten till en specifik handlingsmiljö. Då det finns oändligt många handlingsmiljöer gör det faktum att en individ väljer en specifik livsstil att hon eller han känner sig mer bekväm i vissa miljöer än andra. Giddens menar dock att våra livsstilsval är segmentella – att vår värld består av *livsstilssektorer*. En livsstilssektor är en del av vår värld, till exempel kan det vara någon kvällsaktivitet vi ägnar oss åt. Inom en viss livsstilssektor finns ett förhållandevis stabilt set av erfarenheter och sådant som hör till just den delen av vårt liv. Alltså kan vi skifta mellan olika livsstilssektorer beroende på handlingsmiljö. (s. 101-104).

Vanligtvis finns det många fler alternativ i vardagslivet än de som ingår i de mest utbredda livsstilmönstren. En livsstil sammanfogar olika vanor till ett mönster. Detta skapar trygghet hos individen om att händelser sker i en viss ordning. Giddens menar att genom att hänge sig till en viss livsstil blir vissa alternativ otänkbara, vilket underlättar för individen. (ss. 101-103).

Livsplanering

På samma sätt som livsstilarna har blivit en nödvändighet i det postmoderna samhället, har också att *livsplanering* blivit det. Eftersom väldigt lite idag är oss givet, tvingas vi själva sätta upp ramarna för vår tillvaro. Livsplaneringen hänger samman med självets reflexiva process. (1999, s. 106). Enligt Giddens är livsplaneringen och livsstilarna inte bara en del av vårt vardagsliv, utan de är faktiskt faktorer som sätter ramarna för vårt agerande. Han menar att en dagdrivande tonåring som inte funderar över framtidens möjligheter är exempel på en person som motsätter sig den kolonisering av framtiden som livsplaneringen är en del av. (s. 108).

”Självförverkligande uppfattas som en balans mellan möjligheter och risker. Genom att släppa greppet om det förflutna – med hjälp av tekniker som gör att man befrias från förtryckande emotionella vanor – genereras en mängd möjligheter för självutveckling.” (1999, s. 98)

Världen blir vid detta tankesätt full av oändliga möjligheter att leva och handla på. Giddens menar att ett sekulariserat riskmedvetande har utvecklats, som en del av det alltmer strategiska förhållandet till framtiden. För att nå förändring måste vi våga möta faror.

Giddens talar om en utvecklingsbana från det som varit till det som kommer. ”Individen tillägnar sig sitt förflutna genom att låta det filtreras genom föreställningarna om framtiden.” (s. 95). Livsförloppet består av passager, vilka innehåller spänningar mellan risker och möjligheter. Övergångarna övervinns med hjälp av självförverkligandets reflexivt mobiliserade bana. Giddens menar att vi idag mer på egen hand styr över dessa processer, då de är allt mindre ritualiserade. (s. 100).

Zetterberg

Presentation av skriften

Skriften ”Arbete, motivation, livsstil” författade Hans L Zetterberg år 1977. Det är en kartläggning av de samtida livsstilarna. Zetterbergs studie är gjord för nästan 25 år sedan, vilket självklart bör noteras. Den har dock mycket att tillföra min analys och intressanta kopplingar kan göras till dagens moderna samhälle. Zetterberg diskuterar generationsskillnader, vilket är aktuellt än idag, även om de antar något andra former. Något som av naturliga skäl inte tas upp i skriften är kategorin av unga sysslösa. Orsaken till detta är att denna kategori med all sannolikhet inte fanns för 25 år sedan, då möjligheten inte gavs.

Underlaget

Den studie som har legat till grund för skriften är Sifos¹ livsstilsenkät ”Svenskarna idag” från 1976. Enkäten bestod av 340 frågor och besvarades av 1444 personer i åldern 18-70 år, efter att de deltagit i en intervju. Cirka två tredjedelar av frågorna i enkäten berörde livsstilar och resterande ämnade ge en uppfattning om personlighetsdrag och en del allmänna värderingar. Varje på förhand identifierad livsstil representerades av 8-12 frågor i enkäten. Utan att för ingående beskriva hur analysen av de resultat som undersökningen gav gick till, är det i alla

¹ Sifo är ett företag som utför marknadsundersökningar

fall värt att nämna att systemet var uppbyggt så att en person skulle kunna representera flera livsstilar. Zetterberg nämner att det är en grov generalisering att påstå att människor antingen ”har” eller ”inte har” en viss livsstil och att det egentligen är fråga om en månggradig skala. Dock var det nödvändigt att upprätta ett sådant förenklat system för att möjliggöra en analys. (1977, ss. 62-65). Noterbart är att 38 % av de intervjuade i undersökningen tilldelades mer än en livsstil (1977, s. 70).

Livsstilar enligt Zetterberg

Följande definition av begreppet livsstil återfinns hos Zetterberg:

”De sammanhängande element i livspraktiken som utövarna delar med varandra men icke med andra och som de upplever som synnerligen engagerande. Livsstilar är alltså särpräglade aktiviteter som inom sig rymmer sin egen motivation. En livsstil utvecklas, heter det, och den frasen antyder att livsstilsaktiviteterna har sin egen inre motor. Genom att praktisera vår livsstil utvecklar och förverkligar vi vår självvärdering” (1977, ss. 61-62).

Han betonar alltså väldigt tydligt engagemanget som den utmärkande faktorn i en livsstil. Vår livsstil definieras av vad vi engagerar oss i. Zetterberg tar ett exempel där han pekar på hur en person som mår dåligt då hon/han inte får tid till att skriva poesi sannolikt känner starkt för poetiserandet. Om en person är så starkt engagerad i poesi är den en viktig faktor i personens livsstil (1977, s. 61).

Relationen mellan arbete och livsstil

Zetterberg skriver att ”de populära livsstilar som är arbetets frukter håller på att underminera arbetet som livsstil” (1977, s. 110). Han menar att det är arbetet som har lagt grunden till att så många nya livsstilar har kunnat uppstå. Livsstilarna fortlever dock på bekostnad av arbetet, då människor upplever en splittring mellan arbetet och livsstilen och i allt högre utsträckning prioriterar livsstilen framför arbetet. Ett undantag från detta är självklart de människor som Zetterberg benämner som arbetsstyrda, d v s den grupp som menar att ”arbetet ger livet dess huvudsakliga mening och innehåll” (1977, s. 71). Zetterberg identifierar två stora grupper: de som har arbetet som livsstil och de som ser arbetet som något som resulterar i en resurs, lönen, vilken kan användas för att utveckla en livsstil utanför arbetet. I skriften presenteras siffror som visar på hur en drastisk förändring har skett i attityden till arbete mellan åren 1955

och 1977. Arbetets prioritet sjunker och fritidens ökar. Zetterberg skriver att svensken numera är person i första hand och yrkesman i andra hand (1977, ss.107-108).

Analys

Jag har delat in analysen i ett flertal olika teman som utgår ifrån intervjupersonernas svar. De teman som har valts ut motiveras genom att de har mycket att ge till kopplingen mellan teori och empiri. Med mitt syfte och min problemformulering som glasögon arbetar jag för att tolka den information som mina intervjupersoner har gett mig.

Trygg uppväxt

Samtliga tre intervjupersoner är andra generationens invandrare, men ingen av dem lägger något fokus vid det i intervjuerna. Carl nämner som hastigast att han har mycket släkt i bland annat Finland och Chile.

Samtliga tre intervjupersoner har skilda föräldrar, men säger sig ha en bra relation till båda sina föräldrar. Carl menar att han då han tillbringar tid med dem enskilt inte bara får föräldrarnas sammansatta åsikt, utan istället deras enskilda meningar. Bella utvecklar resonemanget genom att peka på att hon har lärt känna dem bättre som individer i och med att de skiljde sig.

Alltså det har påverkat min relation till mina föräldrar. Alltså jag blev ju närmare mina föräldrar när de skiljde sig... på ett nytt sätt. Alltså jag var ju nära dem när jag var liten också men, man blir ju mer... Man lär ju känna sina föräldrar... (skratt) Alltså lära känna, det låter såhär... (skratt) men sin förälder mer, när man inte har den andre, för annars har man ju alltid sett de två som... ”de två”. Nu ser jag dem som separata människor. (Intervju med Bella).

Aktiv sysslöshet

Carl betonar att det är viktigt att vara aktiv under sin sysslösa period och planera för framtiden.

[...] utan när man är sysslös så måste man tänka mycket. Då måste man tänka och inte planera, men liksom du ska i alla fall ha en tanke på lite ungefär ”vad ska jag göra efter

detta?”. Lite grann... Inte så att det ska börja bli ångestfyllt för då är det ingen idé med att ha en sysslös period, om det bara ger ångest hela tiden. (intervju med Carl).

Han utvecklar sitt resonemang genom att säga att han tycker att man bör testa på olika småkurser och prata mycket med de som pluggar och höra vad de tycker om det. Carl menar att det är mycket mer slöseri med tid att påbörja en utbildning och känna efter två år att det inte var det man ville göra, än att ta lite tid för att fundera.

Carl anser att hans bästa egenskap är att han alltid vill tänka logiskt och ser det som en investering att vänta med att börja plugga tills man verkligen vet vad man vill göra.

[...] Jag vill inte hoppa in i något bara för att plugga, jag vill inte bara gå in på en linje bara för att... bara för att jag måste plugga. För att jag vet inte vad jag vill plugga och därför pluggar jag inte. Vilket är logiskt enligt mig. Även om det kan ses av vissa som att man slänger bort ett år, eller man slösar tid. (Intervju med Carl).

De resonemang som Carl för ligger nära Giddens tankar om en utvecklingsbana från det förflutna till framtiden. Carl menar att genom att sig tid att reflektera över det som varit och vad man vill är det lättare att ta bra beslut för framtiden. Han säger att den sysslösa perioden inte förändrade honom utan att den bara förstärkte hans inställning – att man ska vara säker på det man gör – och han tycker att en sysslös period är ett bra tillfälle att känna efter och fundera ut vad man vill göra i framtiden. Bella är inne på samma spår och säger att hon under sin sysslösa period funderade på vad som skulle komma sedan.

[...] Fast det var nog bra ändå att jag hade den perioden för jag såg möjligheter som man kan göra. Det känns som bara, ja men nu gör jag detta, jag kan egentligen välja exakt vad jag vill göra. (Intervju med Bella).

Både Carl och Bella tog studenten ett år ”för tidigt”, d v s gick i skolan med personer födda ett år tidigare än de själva. Carl betonade att kände att han hade ett bonusår, vilket ännu mer motiverade honom till att ta det lugnt. Bella däremot nämnde ingenting om att hon skulle ha ett år ”extra” i och med att hon tog studenten ett år före sina jämnåriga, på det viset som Carl beskrev. Carls syn på den egna tiden tyder på en livsplanering enligt Giddens syn.

Synen på sysslöshet

Carl menar att han upplevde sysslösheten som någonting positivt eftersom den var tidsbegränsad. Han funderar över hur han skulle känt sig om hans sysslösa period hade varit längre.

Under en kort tid så är det väl positivt, under en längre tid kan det bli lite destruktivt tror jag. För att, jag... jag är nöjd med perioden, hur lång perioden var. Jag vet inte riktigt hur bra jag skulle må om den var, om den var ett helt år av endast, endast chillande. Att inte göra musik, att inte söka jobb, att inte plugga någonting, utan bara, varje dag, vakna klockan ett på morgonen, eller ett på eftermiddagen och liksom bara göra ingenting. Då skulle jag nog inte må särskilt bra. Om det var en längre period. (Intervju med Carl).

Bella i sin tur menar inte att hon själv var sysslös, trots att hon varken arbetade eller studerade.

[...] jag skulle nog aldrig säga, alltså "jag är sysslös"... Jag sa ju att jag inte pluggade eller jobbade, men jag spelade ju basket, det var ju en syssla. Så helt sysslös var jag ju inte. Jag var sysslös på dagarna och sedan hade jag sysslor på kvällarna (skratt). (Intervju med Bella).

Bella säger att ordet "sysslöshet" har en negativ klang för henne, då hon kopplar det till arbetslöshet, vilket enligt henne oftast syftar till någon som vill ha ett arbete. Detta är säkerligen skälet till att hon inte ser sig själv som sysslös, utan berättar om hur hon skapade små sysslor för sig själv.

Det beror ju på vad man säger är en syssla. Alltså jag städade ju mer när jag inte gick i skolan. Alltså, man skapar väl sysslor av små saker. Saker man egentligen kanske inte paltar göra när man har andra saker för sig. Som att städa. (Intervju med Bella).

När jag ber Anders beskriva sysslöshet säger han först att det är att inte göra någonting. Han utvecklar sedan sitt resonemang och beskriver en positiv syn på begreppet.

[...] Typ så... rehab, typ bara ta tid och komma tillbaka efter alltså, jag menar skolan, nio år är en tuff period och sista terminen som verkligen tar slut på en, sen bara... Ja... vila ut och bara chilla, slappna av. [...] Återhämtning och såhär. (Intervju med Anders).

Det är här på sin plats att kommentera att Anders beskrivning av sysslolöshet tydligt präglas av att jag tidigare under intervjun och i mitt samtal med honom inför intervjun nämnde begreppet sysslolöshet. Jag är säker på att det gjorde att han hade med sig den bilden av vad sysslolösheten syftar på och därför associerade det mer till sig själv än vad Bella gjorde.

Påverkan utifrån

Jag var intresserad av att veta om beslutet att ta en period av sysslolöshet togs gemensamt i kompiskretsen. Både Bella och Anders menar dock att så inte var fallet, utan att det var deras eget val. Anders har en nära kompis som var sysslös samtidigt som honom, men han säger att det inte rörde sig om något gemensamt beslut.

Nä, jag tänkte inte alls på det. Han... han var ju lite mer seriös med att söka jobb och sådant, men jag bara... Jag bara sket i det mesta. Det var, ta det lugnt... (Intervju med Anders).

Carl hade däremot många kompisar som var i samma situation som han själv. Han berättar att det var en del som visste precis vad de ville plugga, men att de allra flesta inte visste vad de ville göra om tre månader eller längre. Carl menar att det var lättare för honom att ta det lugnt när många av hans vänner gjorde detsamma. Han pekar på att vi människor oundvikligen jämför oss med andra i vår omgivning, vilket är synd.

[...] Det är egentligen en ganska negativ... negativ inställning till ens egen framgång eller lycka. Att man ska börja jämföra den med massa andra. Man ska bara ta den för vad man själv har och vad man själv tycker om det, men... Men det är så inpräglad allt det här med, "men vänta, vad gjorde han? Oj shit, han är mycket bättre." Och då så blir det helt plötsligt... [...] Att det blir sämre det man själv har, ja. Men tyvärr är det så jag tänker och de flesta också troligen tänker. Att man jämför mycket. (Intervju med Carl).

Bella kommer också in lite på detta med att jämföra sig. Hon berättar att hennes syster började studera direkt efter studenten och att det kanske var ett skäl till att Bella också började studera.

Jo, alltså det påverkade nog, såhär för att... eftersom hon gjorde det och... mamma och pappa tyckte att det är lika bra att börja direkt och så kände jag att jag inte riktigt hade någonting... alltså jag hade ju inget jobb, jag kände inte direkt för att jobba... [...] och att hon har gjort det och det går bra för henne och så... Men alla kan ju inte gå riktigt samma. Vi är väldigt olika så att... (Intervju med Bella).

Bella berättar också att hennes syster hade vetat sedan länge vad hon ville läsa, medan Bella själv inte var lika säker. Dessutom berättar hon att hennes syster nu har bestämt sig för att ta en paus i studierna, för att hon är trött på att plugga.

[...] Hon har ju haft lite intressen, men jag har ju liksom inte haft någonting så specifikt som jag tycker är roligt, eller extra intressant. Så det där är ju... hon har ju haft lättare så... Samtidigt som hon tyckte väl också det var jobbigt att gå direkt från... och nu är hon ju jättetrött på det, alltså hon ska ju ta ett ledigt år nu. (Intervju med Bella).

Föräldrarnas roll

En annan viktig omständighet som kan påverka beslutet att ta en sysslös period är föräldrarnas inställning. Carl berättar att hans föräldrar var väldigt stöttande och tyckte att det var självklart att han skulle få ta det lite lugnt efter studenten. Anders föräldrar hade en annan inställning. Anders berättar att hans pappa tyckte att han slösade bort sin tid.

Ja. Min farsa hatade det. Han ville verkligen att jag skulle plugga, direkt efter skolan. Och så att... typ att det är onödigt att plugga, alltså ta ett år ledigt, för då slutar du plugga, då pluggar du ännu senare och det tar för mycket tid av liv och så... (Intervju med Anders).

Anders tror inte att hans pappa hade tillåtit honom att ha en sysslös period, men eftersom hans pappa inte bor med familjen så kunde han inte bestämma det. Anders mamma var även hon negativt inställd till hans val, men menade ändå att det var upp till honom att bestämma.

Och mamma sa, mamma tyckte ungefär likadant, men hon bara "det är ditt val, men jag tycker att du borde pluggat." (Intervju med Anders).

Bellas föräldrar ifrågasatte hennes val att hoppa av kursen hon läste, men gick ändå med på det. Hennes mamma oroade sig dock för hennes välmående.

Min mamma var ju rädd i början att jag skulle bli helt typ deprimerad. Hon trodde typ det, att det skulle påverka jättemycket. Men sedan, alltså eftersom jag skapade saker själv att göra, för mig själv så att jag aldrig blev helt såhär... Jag blev ju inte deprimerad, så... Så accepterade de väl det. [...] sedan när jag sa att, "nä jag orkar inte och jag vill inte", då accepterade de ju det. Och med tanke på att jag sa att jag skulle söka till nästa ansökan, något som var roligare, att jag bara behövde en paus, så accepterade de det. Och det var ju min plan. Jag tänkte ju inte att jag skulle gå såhär hur länge som helst. (Intervju med Bella).

Inte helt sysslolösa

Både Anders och Bella pekar på att basketen är viktig som en fast punkt i vardagen och de är överens om att utan den hade de nog valt att plugga. De menar att annars hade de inte träffat några kompisar. Anders säger att det hade varit tråkigt om han inte hade haft basketen.

[...] Alltså det hade ju varit ännu mer... Verkligen ingenting att göra, träffat ännu färre, alltså de flesta av mina vänner spelar ju i laget. [...] Då hade jag ju typ inte träffat, ifall jag inte hade träffat dem heller. Så... jag vet inte, det hade nog varit väldigt tråkigt. Då hade jag kanske till och med provat på att plugga direkt. (Intervju med Anders).

Bella är inne på samma spår som Anders och funderar på om hon utan basketen hade valt att fortsätta läsa den kurs hon nu istället valde att hoppa av.

Ja, det tror jag. Annars hade jag nog blivit rastlös. Tänk att bara sitta hemma hela dagarna och inte träffa någon annan än sin mamma och pappa och sin syster. Nä, ja, då hade jag nog sökt jobb mer. Som de flesta av mina kompisar som inte har några intressen, de flesta har ju jobb om de inte pluggar. (Intervju med Bella).

Carl var, som tidigare nämnt, sysslolös samtidigt som många av hans vänner. Han hade alltså möjlighet att umgås med sina vänner väldigt mycket, vilket också var det han ägnade sina dagar åt. Min tolkning är att det därför inte fanns något utrymme i Carls liv för en fullkomlig sysslolöshet att uppstå. Trots att han inte hade något arbete eller studerade, så fyllde han ändå sina dagar med sociala aktiviteter.

Den typiskt sysslolösa

Anders tror att det är mycket från person till person vilka som väljer att ta en lugn period efter studenten. Jag frågar om han tror att det finns många gemensamma nämnare bland de som gör det valet, men Anders tror att det mer handlar om tillfälligheter och pekar på att de flesta av hans kompisar har valt att plugga vidare direkt.

Carl säger att om det finns någon gemensam faktor bland de unga som väljer att ta ett sabbatsår, så är det den ekonomiska biten. Han menar att alla som gör det valet måste ha råd med det, på ett eller annat sätt.

Jag tror att det finns hur många olika anledningar som helst för att ta en lugn period, dock måste ju alla ha råd med det. Så den gemensamma nämnaren är väl ekonomi, till en viss grad. (Intervju med Carl).

Den egna livsstilen

Anders definition av livsstil är relativt okomplicerad.

[...] Hur man väljer att, jag vet inte... spendera sin tid under dagarna... Eller ja, vad man spenderar de på och hur man spenderar dem. (Intervju med Anders).

Anders berättar att den livsstil han har nu i hög grad liknar den han hade under sin sysslösa period.

Jag gillar att ta det lugnt. Verkligen. Jag hatar att stressa. Jag kommer hellre för sent än för tidigt. (Intervju med Anders).

Bellas definition av hennes egen livsstil verkar präglas av hennes syn på vad en livsstil är. Hon säger nämligen att det första hon kommer att tänka på när jag säger livsstil är någon som har ett väldigt utmärkande sätt att leva sitt liv.

[...]Jag tror inte jag tänker så mycket på det ordet så ofta. Det är väl mer om någon har en speciell livsstil, typ någon som helt lever... ja men typ celibat var det första jag kom att tänka på. Jag vet inte varför... Men att det är en livsstil och det... det är väl hur man lever, så skulle jag säga. (Intervju med Bella).

Bella beskriver sin egen livsstil som normal, vilket antagligen är en effekt av att hon jämför sitt sätt att leva med det mest extrema – celibat.

Carl säger att för honom handlar livsstil väldigt mycket om inställning. Carl menar att hans livsstil nog liknar många andras och att det som präglar den är att göra det han blir glad av.

[...] Det är, det finns ingen chans att jag ska jobba i trettio, fyrtio, femtio år med någonting som jag inte gillar hundra procent. Alltså, det är verkligen ens vardag, det blir ens liv, ens arbete. [...] jag ska inte hoppa på någonting bara för att plugga. För det är helt emot min livsstil. Så jag vet inte, ja... Det är väl det, att göra det man blir glad av. Det är det som är speciellt för min livsstil tror jag. Följa viljan liksom. (Intervju med Carl).

Här blir det intressant att jämföra Carls syn på den egna livsstilen med hur Zetterberg beskriver en livsstil. Som beskrivet i teoriavsnittet ser Zetterberg engagemang som den avgörande faktorn vilken preciserar en livsstil. Carl menar att livsstil handlar om inställning och i hans eget fall om att göra det han blir glad av. Dessa två fokus, inställning och engagemang, befinner sig relativt nära varandra. Det intressanta är dock att Carls livsstil, inställning, präglar allting han gör. Zetterberg menar att det finns en distinktion, konflikt, mellan arbetet och fritiden. Han skiljer gärna på arbetet och livsstilarna och menar att många livsstilar har uppstått som en produkt av arbetet. Han delar upp samhället i två grupper: de som har arbetet som livsstil och de som har en livsstil utanför arbetet och endast ser arbetet som ett medel för att i någon mening bekosta livsstilen. Med detta sagt konstaterar jag att Carl faller utanför Zetterbergs distinktion, då han har samma inställning (engagemang) i arbetet som i övriga livet. Carls resonemang har desto mer gemensamt med Giddens. Den sistnämnde menar ju nämligen att valet av arbete och arbetsplats är ytterst grundläggande i orienteringen bland livsstilar. Det faktum att Carl har en övergripande syn på vad hans livsstil handlar om, gör att den griper över alla områden och inte skiljer på arbete och fritid. För Carl är det alltså därför inget onaturligt att den livsstil han har valt lyser igenom även i arbetet och arbetsmiljön.

Rishtagande

Giddens menar som bekant att livsförloppet består av passager, vilka innehåller spänningar mellan risker och möjligheter. Övergångarna övervinns med hjälp av självförverkligandets reflexivt mobiliserade bana. Lite detta är Bella inne på då hon menar att man måste våga ta risker för att komma någonstans. Hon menar att man målar upp en bild i huvudet av hur man vill att det ska bli och att det kan vara en viss stress att nå dit, men att man måste våga chansa. Detta tangerar Giddens resonemang om att vi måste våga möta faror för att nå förändring. ”Annars är det ju som att misslyckas innan man ens har testat.” (Intervju med Bella).

Jag tog i stycket ”Påverkan utifrån” upp föräldrarnas roll i sysslolösheten. Jag nämnde hur Bellas föräldrar accepterade hennes beslut att ta en paus och vara sysslös. Detta är ett ämne som är värt att återkomma till, då Bella berättar att hennes föräldrar tyckte att det var bra att hon hade en plan för framtiden, bland annat att hon skulle ta körkort, vilket har dragit ut lite på tiden.

Så om jag hade en plan, jag hade ju en plan men planen gick kanske inte lika snabbt som jag hade tänkt att den skulle gå (skratt). [...] Ja, nu är de ju glada. Att jag började plugga igen och att jag har lite mer... kanske tänker mer på nästa steg, än vad jag gjorde innan, för innan bara, "ja men jag tar det som det kommer." Så har jag typ alltid gjort. [...] de andra stegen har ju varit så lätta, för det var ju självklart, det var ju inte direkt ett val. (Intervju med Bella).

Giddens talar om den "lata" tonåringen som driver runt utan sysselsättning. Detta är en individ som motsätter sig den nödvändiga planeringen. Det är svårt att påstå att denna typ av karaktär återfinns bland mina intervjupersoner. Intervjuutdraget ovan visar på det som skiljer Bella och de andra intervjupersonerna från Giddens "lata tonåring", nämligen att de har en tanke om att det sysslolösa tillståndet bara är tillfälligt. De har en plan för sin framtid, men väljer att ta det lugnt och låta den gro. Just dessa tre ungdomar faller alltså inte inom ramen för vad Giddens syftar på, men den typen finns säkerligen också. Min empiri visar på att den sysslolösa perioden ses som tillfällig. Mina intervjupersoner hade alla en tanke på att "ta sig vidare". Kanske kan dock deras "lata" beteende vara provocerande för personer i deras omgivning som är fullt sysselsatt. Detta reflekterar både Bella och Carl över. Bella menar att många säkert skulle ha bytt med henne.

[...] Det var inte så jättelång period heller, så det var inte som att, alltså det var ju en lång period, för vissa hade det varit jätteskönt säkert, tänker de "Åh hon fick vara ledig så länge." (Intervju med Bella).

Stabilitet och glädjeämnen

Jag funderade över var mina intervjupersoner under sin period av sysslolöshet fann stabilitet i vardagen. Både Anders och Bella menar att det var basketträningarna som var deras fasta punkt, något som de visste var återkommande och som gjorde att de inte var helt sysslolösa.

Basketträningarna, det var ju, det var ju alltid de man var tvungen att komma till. Nu hade man ju inga ursäkter att inte komma heller. [...] Sorry, läxor och sådant... Nu var det ju bara att gå och träna. [...] Jag kom hit och tränade ofta också, alltså utöver vanliga träningar. (Intervju med Anders).

Bella poängterar återigen den sociala biten och menar att träningarna blev viktiga för att de gav möjlighet att träffa människor och ”bryta isoleringen”.

Det måste nog ha varit basketen ändå. Alltså kvällarna, man tränar. Jag hade ju ändå någon hållpunkt på dagarna och det var ju träningarna och där träffade jag ju människor. Jag kan tänka att folk som bara, är i min, var i min situation som jag var i då och som inte har något så, alltså fritidsintresse om man säger så... [...] Att de inte träffar folk lika mycket då kanske... Alltså jag skulle ju tänka mig att, lätt att jag kanske bara skulle vara hemma då och kanske inte riktigt, att man inte riktigt orkar gå ut och träffa folk eller ta tag i det. (Intervju med Bella).

Carl har ett något annorlunda svar på var han fann stabilitet under den sysslolösa perioden. För hans del handlade det inte om någonting som fysiskt går att ta på, utan mer om vetskapen om vad som väntar.

Det var väl att jag alltid visste det här med musiken, att... det kan bli någonting liksom. Och då, och för att klara dig inom musik så behöver man inte liksom plugga någonting eller... Det är klart, det hjälper ju om man pluggar lite musikvetenskap eller hur man producerar låtar och allt det här så, så lär man sig de findetaljerna, men den talangen som jag hade kände jag att den kan bli någonting. Och då känner jag mig väldigt lugn liksom, så, okej jag vet inte om jag vill bli journalist eller musikvetare eller vad som helst. Men jag vet att jag vill bli artist. Så att jag hade alltid min plan A, jag hade bara inte kommit på min plan B. Så det kan vara, det kan nog vara varför jag kände mig så stabil, jag visste ändå, även om jag inte visste vad jag ville göra inom plugget, så visste jag vad jag ville göra med karriären. Inom livet. (Intervju med Carl).

Här blir det aktuellt att anknyta till Giddens begrepp livsplanering. Carl planerar för framtiden utifrån sin egen biografi, som han ständigt konstruerar och rekonstruerar i en reflexiv process. Denna process blir enligt Giddens mer och mer internt referentiell, vilket betyder att Carl i allt högre utsträckning hänvisas till sig själv i beslutsfattandefasen.

Jag bad mina intervjupersoner berätta vad som gjorde att de trots bristen på arbete eller studier kände sig nöjda med tillvaron. Anders menar att det var friheten som var den viktigaste faktorn.

Det kändes som att man hade tid till allt. Typ så, allt jag ville ha tid till, alltså. Ifall jag ville komma ner till hallen extra så kunde jag komma. Det var inget som hindrade mig eller någonting. (Intervju med Anders).

Carl beskriver att hans positiva syn på framtiden var den viktigaste anledningen till att han kände sig nöjd med tillvaron.

Jag vet inte, det kan vara bara den här tron på att allting kommer att lösa sig. Som man hade när man bara, när man bara gled, gled förbi med tiden. Då kände man att allting kommer att lösa sig. Så jag hade det tankesättet, så jag tror att det var det som höll mig ångestfri. (Intervju med Carl).

Carl säger att han inte mötte några motgångar, eftersom han inte sökte några framgångar eller hade några ambitioner. Den självvalda sysslolösheten är ett tillstånd där det inte går att misslyckas.

Värt att nämna är att ingen av mina intervjupersoner påstår sig ångra sin sysslösa period.

Avslutande diskussion

I detta avslutande kapitel diskuterar jag det mest intressanta som har kommit ut av analysarbetet. Jag strävar efter att generera nya idéer och väcka tankar. Jag reflekterar över hur väl de utvalda teorierna stämmer överens med mina intervjupersoners uppfattningar och beskrivningar. Kommentarer ges om hur en utveckling av min studie skulle kunna se ut. Avslutningsvis presenterar jag en slutsats, där jag besvarar mina frågeställningar.

När jag applicerar Zetterbergs teori om att människor antingen är arbetsorienterade eller fritidsorienterade på ett verkligt fall, så som med Carl, blir det tydligt att den bild han målar upp är alldeles för svartvit. Anledningen till att jag upplever det så kan vara att skriften är från år 1977 och att det Zetterberg skildrar var vanligare då. Det sätt som många människor i Sverige lever på idag är mycket mer komplext, vilket Giddens strävar efter att förklara. Han använder sig av begrepp som *självets reflexiva projekt* och *intern referentialitet* för att beskriva hur vi idag alltmer hänvisas till oss själva när vi fattar beslut. Detta sker samtidigt som våra valmöjligheter blir allt större och fler. Giddens menar att vår värld består av livsstilssektorer, vilka möjliggör för oss att ha många olika fokus, beroende på kontext. Alltså är det inte längre så enkelt, om det nu har varit det tidigare, att människor kan delas upp i de som har fokus i sitt arbete respektive de som endast ser arbetet som en resurs för att kunna ägna sig åt något annat på sin fritid.

Framtiden

Mina intervjupersoner har gemensamt att de nu i efterhand ser den sysslösa perioden som någonting positivt. Ingen av dem säger sig ångra sitt val att ta en sådan paus. Carl var väldigt målmedveten och menade att även om han hade en period då han inte gjorde någonting så visste han vad han ville göra sedan. Det fungerade som en positiv kraft och gav honom något att se framemot. Intervjupersonernas positiva inställning kan mycket väl bero på att de alla tre numera har kommit ur sysslösheten. De är troligen omedvetet färgade av det när de tittar tillbaka och berättar.

En intressant utveckling av min studie skulle därför vara att intervjua ungdomar som fortfarande befinner sig i sysslöshet. Jag tror att de skulle förmedla en mer negativ bild av sysslösheten, även om de också själva har valt den.

Det skulle även vara intressant att intervjua de sysslösa ungdomarnas föräldrar för att få deras bild av situationen. Vilken bild skulle de förmedla av deras egen inblandning i de ungas val? Det har ju visat sig att det trots allt är de som ger ungdomarna de ekonomiska förutsättningarna att var sysslösa.

En annan utveckling som jag tror skulle vara givande är att involvera andra typer av ungdomsgrupper. Den grupp av intervjupersoner som jag valde är relativt homogen, med tanke på att två av dem spelar basket och alla tre är bekanta eller vänner till mig. Jag menar alltså att det skulle vara intressant att studera sysslösa ungdomar i exempelvis en annan stad, med en annan typ av föräldrarelation eller ungdomar som inte har ett starkt fritidsintresse.

Slutsats

Mina resultat visar att det inte går att tala om den självvalda sysslösheten som en ny livsstil bland ungdomar. Det handlar snarare om att ungdomar tar en paus efter studenten, för att återhämta sig och fundera över framtiden. I en alltmer komplex värld hamnar besluten oftare hos individen, som genom en reflexiv process förväntas bilda sin egen plan för framtiden. Intervjupersonerna såg sysslösheten som en fas och utnyttjade perioden för att hämta ny energi och fundera över framtiden. Så som jag ser på sysslösheten bör den alltså inte uppfattas som något tragiskt eller stigmatiserande, utan istället som en paus och chans till en stunds eftertanke.

Referenser

Böcker

Beck, Ulrich (2000). *Risksamhället: på väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Giddens, Anthony (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Sennett, Richard (2000). *När karaktären krackelerar: människan i den nya ekonomin*. [Ny utg.] Stockholm: Atlas

Sjöberg, Katarina. (2008). Forskaren och fältet. I Wästerfors, David & Sjöberg, Katarina (Red.) *Uppdrag: Forskning: konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber. Kapitel 2.

Zetterberg, Hans L. (1977). *Arbete, livsstil och motivation*. Stockholm: Sv. arbetsgivarefören. (SAF)

Tidskriftsartiklar

Hackauf, H. (2002). Gesundheit und Lebensstile Jugendlicher. *Bundesgesundheitsblatt - Gesundheitsforschung – Gesundheitsschutz*, vol.45, ss.879-884.

Schroeder, Doris. (2001). Wickedness, Idleness and Basic Income. *Res Publica*, vol.7, ss. 1-12.

BILAGA: Intervjuguide Kandidatuppsats

Inled med att informera om att det endast är jag som kommer att lyssna på intervjun samt att jag kommer att anonymisera alla mina informanter i uppsatsen.

Ber sedan intervjupersonen berätta kort vad han/hon känner till om mitt uppsatsarbete.

Bakgrundsfrågor

Berätta om din bakgrund. (Uppväxt (var?), familj, boende, skolgång). Hur tror du att du har påverkats av de förutsättningar under vilka du har vuxit upp?

Vad arbetar dina föräldrar med?

Berätta om relationen till dina föräldrar.

Nämn 3-5 personer som är eller har varit betydelsefulla för dig. På vilket sätt är/har de varit betydelsefulla, vad har de betytt/ betyder de för dig?

Vilka är dina bästa egenskaper?

Vardagen

(Klargör vad personen gör idag.)

Beskriv hur en vanlig dag/vecka såg ut under perioden.

Hur upplevde du din situation? Hur upplever du den nu när du blickar tillbaka?

Reflekterade du mycket över den?

Om positiv: vad tror du är den viktigaste faktorn till att du kände dig nöjd med din tillvaro (trots bristen på jobb/skola)?

Om negativ: funderade du mycket över vad du skulle vilja göra istället?

Har du många vänner som befann sig i samma situation som du?

Umgicks du mycket med dessa personer?

Tror du att de på något sätt påverkade dig i den riktningen?

Var fann du stabilitet i vardagen?

Vad gjorde dig glad under perioden?

Vad upplevde du som meningsfullt?

Hur skulle du beskriva sysslöshet? (Som positivt eller negativt?)

Upplever du dig ha varit i det tillståndet?

Vad tyckte dina föräldrar om ditt sätt att tillbringa dagarna? Tillät de det?

Vad tänker du på om jag säger livsstil? Hur skulle du vilja beskriva begreppet "livsstil"?

Skulle du säga att du har någon speciell livsstil och i sådana fall, vad präglar din livsstil?

Framtiden

Hur ser du på de stora möjligheter som idag finns att själv skapa sin egen framtid?

Var ser du dig själv om ett år? Om fem år?

Berätta om dina intressen.

Berätta om dina drömmar.

Är du intresserad av att plugga vidare?

Har du något speciellt drömyrke?

(Avrunda genom att titta igenom anteckningar och intervjuguide för att se om jag har något mer som jag vill be intervjupersonen att utveckla. Frågar därefter intervjupersonen om han/hon vill tillägga något, som kan vara till nytta för min uppsats.)